

Najlepší priateľ Hitlera

alebo o psoch
známych majiteľov

PERFEKT

Pavol Fabian

Najlepší priateľ Hitlera

alebo o psoch známych majiteľov

Pavol Fabian

Najlepší priateľ Hitlera

alebo o psoch známych majiteľov

PERFEKT

Text © Pavol Fabian

Photos © Perfekt's archive, CTK Photobank, Wikipedia, Library of Congress, Abraham Lincoln Presidential Library and Museum, Presidential Pet Museum, Czech Police Museum, National Archives, Danka Matušková, Alexander Trizuljak, Pavol Fabian's archive, private archives

Illustration © Miroslav Pavlíček

Design © Juraj Zvalo

Slovak edition © Perfekt, 2016

Najlepší priateľ Hitlera alebo o psoch známych majiteľov

Text: Pavol Fabian

Fotografie: archív vydavateľstva Perfekt, Fotobanka ČTK, Wikipédia, Kongresová knižnica, Prezidentská knižnica a múzeum Abrahama Lincolna, Prezidentské múzeum domácich zvierat, Múzeum polície ČR, Národný archív, Danka Matušková, Alexander Trizuljak, archív Pavla Fabiana, súkromné archívy

Ilustrácie: Miroslav Pavlíček

Grafická úprava: Juraj Zvalo

Jazyková redaktorka: Alexandra Cighardová

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava ako svoju 757. publikáciu

Rok vydania 2016

Prvé vydanie

Tlač: KASICO, a. s., www.kasico.sk

Knihu si môžete objednať vo vydavateľstve PERFEKT, Cukrová 14, 811 08 Bratislava, e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo kúpiť v kníhkupectve Vojtecha Zamarovského, Karpatská 7, 811 05 Bratislava 1, alebo na www.perfekt.sk s 30 % zľavou.

Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na

www.martinus.sk a www.dibuk.sk

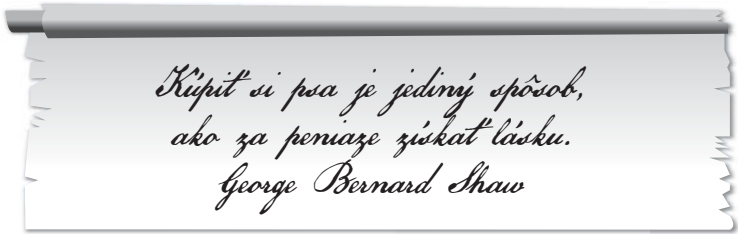
ISBN: 978-80-8046-772-2

www.perfekt.sk

Hoci historici, filozofi, psychológovia a sociológovia po prečítaní nasledovného tvrdenia istotne okamžite vyrukujú s množstvom protiargumentov a iných návrhov, flatus¹ im to bude platné, pretože naozaj jestvuje len jedno kritérium, podľa ktorého možno ľudskú populáciu rozdeliť do skupín. Ľudstvo sa od nepamäti rozdeľuje na:

psičkárov a nepsičkárov

Aj tí nepsičkári sú vlastne len latentní psičkári, ktorí dosiaľ neprišli na to, že najlepší priateľ človeka je pes.

*Kúpiť si psa je jediný spôsob,
ako za peniaze získať lásku.
George Bernard Shaw*

Známy je aj výrok:

„Čím viac spoznávam ľudí, tým viac milujem zvieratá.“

Jeho autorstvo sa pripisuje množstvu ľudí, od **Fridricha Velkého** po **Charlesa de Gaullea**.

Nemecký zverolekár, etológ a filmár, prof. Dr. Dr. **Bernhard Grzimek** nemal tento chronicky známy výrok rád. A neváhal o tom aj hovoriť:

„Mne sú sympatické nielen slony a psy, ale aj ľudia. Každý týždeň sa stretávam so skutočne dokonalými ľuďmi, a čím som starší, tým je mi jasnejšie, že tie črty, ktoré ma pri niektorých z nich rušia, niekedy nejako a niekde driemu aj vo mne samotnom. Mať rád zvieratá len preto, že nevychádzam so svojimi vlastnými druhmi, znamená podceňovať zvieratá aj seba.“

Tu sa nám ponúka aj ďalší známy a medzi ľuďmi veľmi rozšírený názor:

¹ Medicínsky výraz pre vypustenie plynu z konečníka.

„Kto je dobrý k zvieratám, musí byť dobrý k ľuďom.“

Profesor Grzimek mal svoju mienku aj o tejto sentencii:

„Keď som bol ešte malý chlapec, starí ľudia v dedine často rozprávali o obávanom surovom vrahovi. Volal sa Sternickel. Na odľahlých hospodárskych dvoroch pripravil o život celé rodiny aj so služobníctvom, ale skôr než zapálil maštale, chlievy a obydlia, nikdy nezabudol pustiť z reťaze psa, aby nezhorel.“

Pozoruhodná je aj spomienka doktora Grzimeka na človeka, ktorého rozhodne nikto nemôže nazvať ľudomilom. A to ani omylom.

„Ako mladý zverolekár som bol špecialistom na hydinu a na jej choroby. Pracoval som na Ministerstve výživy v Berlíne. Jedného dňa som dostal príkaz navštíviť súkromný dom ríšskeho kancelára Adolfa Hitlera na Obersalzbergu a postarať sa o jeho sliepky. Dostal som zvláštnu priepustku, strážne SS ma skontrolovali a išiel som potom lesom, kde bolo na každom desiatom strome upevnené krmidlo pre vtáctvo. Správcovia vodcovho sídla spotrebovali mesačne tony vtáčieho zobu! Hitlerov hospodár mi ukazoval, že sliepky musia držať v klietkach bezpečne za mrežami, pretože je tam veľa líšok. Vodca chcel mať každé ráno na stole čerstvé slepačie vajcia, ale nedovolil zabiť na svojom majetku ani jednu líšku, ani žiadneho iného tvora. Jeho želaním bolo, aby každé zviera žilo v božom pokoji svojím spôsobom života.“

Ten istý človek nechal najhroznejším spôsobom zahynúť milióny Židov, Poliakov, Nemcov...” dodáva Grzimek.

Adolf Hitler miloval psov. Na začiatku 1. svetovej vojny sa v roku 1914 prihlásil ako dobrovoľník k 16. bavorskému pluku. Skoro celú vojnu strávil vo funkcii pešej spojky na západnom fronte. Pri presunoch medzi zákopmi k nemu jedného dňa z britského zákopu pribehol malý biely teriér. Hitler sa ho ujal a prebehlíka pomenoval Foxi. Našiel v ňom svojho najlepšieho priateľa. Iných priateľov si asi aj ťažko hľadal, pretože ošetrojúci psychiater ho klasifikoval ako hysterika a psychopata, úplne nevhodného zastávať akékoľvek vedúce funkcie. To len vysvetľuje, že Hitler, napriek viacerým vyznamenaniam, to na konci 1. svetovej vojny nedotiahol vyššie ako do hodnosti slobodníka, čo je len o čosi

*Adolf Hitler so svojou
nemeckou ovčičkou Blondi*

viac ako nula. Navyše, na konci vojny mu jeho malého psíka ktosi ukradol. Hitler na *Foxiho* nedokázal nikdy zabudnúť. A možno to bol dôvod, prečo mu neskôr začalo tak hrabať...

Najznámejším Hitlerovým psom však bola nemecká ovčička *Blondi*, s ktorou sa dával často fotografovať. Podľa Hitlerovej sekretárky Traudl Jungeovej „vodcovi spôsobovalo najväčší pôžitok, keď *Blondi* vyskočila opäť o pár centimetrov vyššie ako naposledy a tvrdil, že starostlivosť o psa je jeho najlepšia relax“.

Pôvod *Blondi* nie je celkom jasný. Podľa jedného zdroja pochádzala z vrhu Gerdy Troostovej a myšlienka darovať vodcovi psa vzišla z radov Hitlerovej ochranky po tom, ako uhynul jeho čierny ovčiak *Muck*, a vodca si žiadneho iného psa nezaobstaral. Podľa iného zdroja, psa Hitlerovi daroval v roku 1941 jeho pobočník Martin Bormann².

A podľa tretieho zdroja (a treba dodať, že naj dôveryhodnejšieho) *Blondi* pochádzala z chýrnej chovateľskej stanice v obci Kravaře neďaleko Opavy, ktorú od 20. rokov minulého storočia takmer päťdesiat rokov udržiaval a zveleboval známy chovateľ František Czerny. Czerny sa nijako zvlášť nevychvaľoval dodávkou psa Hitlerovi (ani sa tomu nedá čudovať) a ku koncu vojny

² Ďalší ľudomilný a psomilný nacistický vojnový zločinec.

*Eva Braunová, dlhoročná
priateľka a manželka Adolfa
Hitlera, so svojimi škótskymi
teriérmi*

dodal psa rovnakej rasy aj československému prezidentovi Edvardovi Benešovi. Pravdepodobne si tým chcel vylepšiť renomé...

Henry Picker, vedúci Hitlerovho protokolu vo svojom denníku píše, že keď pozoruje *Blondi* „*má dojem akoby ani nemal do činenia so psom, ale so strojom...*“ a kladie si otázku „*či Hitlera pri drezúre v skutočnosti neopanovala myšlienka vymazať jeho vlastnú vôľu*“.

Hitler mal *Blondi* neustále pri sebe, či sa už nachádzal v Berlíne, Berghofe, vo Wolfsschanze, alebo na konci vojny vo svojom berlínskom bunkri. Tam *Blondi* ukončila aj svoju pozemskú púť.

30. apríla 1945, krátko predtým, ako Hitler a jeho priateľka, Eva Braunová, ktorú si len deň predtým zobral za manželku, spáchali samovraždu, bola na vodcov rozkaz usmrtená aj *Blondi*. Podľa všetkého si Hitler chcel na vlastné oči overiť účinok ampuliek s cyankálím. Už niekoľko dní vopred ich rozdával v bunkri³ každému, koho stretol. Utratenia psa sa na vodcov príkaz podujali profesor Werner Haase (zástupca Hitlerovho osobného lekára, profesora Brandta) a rotmajster Tornow. O polnoci zaviedli *Blondi* na toaletu. Haase držal v ruke ampulu s cyankálím a kliešte. Rotmajster Tornow roztvoril psovi papuľu a Haase rozdrvil kliešťami ampulku s jedom. Jed začínkoval okamžite. Čoskoro potom prišiel Hitler do kúpeľne, aby sa presvedčil, či je *Blondi* skutočne

³ Stavba s 2,8 metrov hrubými betónovými stenami vybudovaná 16 metrov pod novou budovou úradu ríšskeho kancelára.

mŕtva. Nepovedal ani slovo, jeho výraz sa nezmenil. O chvíľu sa vrátil do svojej pracovne, zatvoril sa v nej a jeho myšlienky určite neboli veľmi ružové.

Rotmajster Tornow zniesol zo sveta aj ostatné psy, ktoré sa nachádzali v bunkri – zastrelil *Blondine* šteňatá vrátane *Wolfa* patriaceho Eve Braunovej. Šteniatka musel predtým odňať z rúk Goebbelsových detí, ktoré sa s nimi hrali⁴. Tornow zlikvidoval aj psa Hitlerovej sekretárky, pani Christianovej, a tiež svojho vlastného jazvečíka.

Keď 30. apríla 1945 vojaci 79. pešieho zboru Červenej armády vnikli do úradu ríšskeho kancelára, našli v kráteri po výbuchu obhorené pozostatky Adolfa Hitlera, Evy Braunovej a dvoch nemeckých ovčiakov. Išlo pravdepodobne o *Blondi* a jej potomka *Wolfa*.

O tom, že láska k psovi nie je ešte zárukou lásky k ľuďom si môžeme uviesť viacero ďalších prípadov.

Rozporuplnou postavou nacistickej ríše bol admirál **Wilhelm Canaris**. V roku 1935 sa stal šéfom nemeckej tajnej spravodajskej služby Abwehr, v ktorej mal prístup k najväčším tajomstvám Tretej ríše. Musel teda vedieť o všetkých zverstvách, ktoré nacisti páchali. Počas útoku nemeckých jednotiek na Poľsko opakovane navštívil front a stal sa svedkom viacerých masových vražd vykonaných jednotkami Einsatzgruppen. To v ňom postupne vyvolalo odpor voči nacistickému režimu a Canaris sa údajne stal prominentným agentom britskej spravodajskej služby MI6.

V roku 1940 ho síce nacisti ešte povýšili do hodnosti admirála, ale potom to s ním už išlo z kopca. Šéf nemeckej polície Heinrich Himmler (viď. str. 11), ktorý mal tiež osobitý vzťah k psom, dal Canarisa sledovať. Vo februári 1944 Wilhelma Canarisa odvolali z funkcie šéfa Abwehru a umiestnili ho do domáceho väzenia. Neskôr ho internovali v koncentračnom tábore Flossenbürg a tu ho presne mesiac pred koncom 2. svetovej vojny popravili obesením na oceľovej strune z klavíra.

⁴ Bola to asi posledná zábavka šiestich detí ríšskeho ministra propagandy. Na druhý deň ich Josef Goebbels spolu s manželkou Magdou otrávil pomocou ampule cyankáli a vzápätí spáchali samovraždu aj oni.

Nuž a tento Wilhelm Canaris, ktorý spočiatku ticho toleroval nacistické zverstvá, bol priam zaprisahaný psičkár. Vlastnil dva dlhosrsté jazvečíky *Seppel* a *Sabine* a neznášal ľudí, ktorí nemali radi psy a kone. Aj z jeho úst, podľa Güntera Pirntkeho často znela veta, ktorú sme v trochu pozmenenom znení uviedli o pár strán skôr:

*Kto zle zaobchádza so zvieratami,
nemôže byť dobrý človek.
Wilhelm Canaris*

Wilhelm Canaris bol v otázke psov taký zásadový, že rušil osobné kontakty s ľuďmi, ktorí sa ukázali ako nepriatelia zvierat. Stránil sa dokonca aj hotelov, ktoré odmietali ubytovať psov.

Na návštevách býval Canaris agresívny aj voči vplyvným hosťom, ak kárali psov. Keď raz jeden z hostiteľov Canarisovmu jazvečíkovi z nevôle nad jeho konaním uštedril ľahké výchovné plesknutie a pes zakňučal, upokojoval šéf Abwehru svojho štvornohého miláčika slovami: „Vieš predsa, že je to len taký pripitý grázlik?“

Beda Canarisovým spolupracovníkom, ktorí by jeho psom nepreukazovali patričnú úctu. Šéf Abwehru hneď prvý deň po nástupe do úradu zobral so sebou svoje dva jazvečíky a odvtedy chodili s ním do práce denne. Vedno so šéfom tajnej spravodajskej služby ich každé ráno privádzal čierny služobný mercedes. *Seppel* a *Sabine* zostávali s Canarisom v kancelárii celý deň, a hoci nie zriedka miestnosť znečistili, v ťažkých chvíľach rozveseľovali svojho pána. Keď bol vyčerpaný, zamkol sa v pracovni a oddával sa hre s nimi.

Jazvečíky mali na neho taký vplyv, že si o nich písal poznámky a občas aj drobné psychologické eseje. Žiadne iné bytosti ho nezamestnávali viac ako *Seppel* a *Sabine*.

Vo svojich denníkoch Canaris často meditoval o štvornožkoch. Jeden z mála jeho dôverných spolupracovníkov, ktorému umožnil denník čítať, si spomína:

„Celým denníkom sa vinuli podrobné popisy psích zábaviek a prejavovala sa láska k nim v ťažko pochopiteľnej afektovanej forme. V duchaplných rečníckych obratoch a sentenciách Canaris viac-krát psa nadradzoval nad ženu.“

Psy sprevádzali Canarisa aj na jeho služobných cestách. V hoteloch si šéf Abwehru objednával dvoj lôžkovú izbu, aby jeho psy mali miesto na druhej posteli. Bol podráždený, keď u hotelového personálu videl nedbalosť voči jazvečíkom.

Ak sa musel od nich nečakane vzdialiť, nebola mu žiadna dialka prídeľká na to, aby sa denne telefonicky zaujímal o priebeh vyprázdňovania stolice a o ich náladu. Na Abwehre sa pošuškávalo, že šéf španielskej tajnej polície, ktorý dal počas jednej cesty po Španielsku odpočúvať Canarisove telefonické rozhovory, si zúfalo lámal hlavu nad tým, prečo šéf nemeckej vojenskej tajnej služby prikladá taký význam stavu zažívania očividne dôležitých agentov *Seppela* a *Sabine*. Hľadal v tom nejestvujúce inotaje...

Keď sa Canaris vrátil z takej zahraničnej cesty, na ktorej bol bez svojich psov, jeho prvá otázka smerujúca na pobočníkov bola vždy tá istá: *„Aká je doma situácia?“*

A tým nemyslel na ženy obývajúce jeho dom, ale na psy.

Dôstojníci a sekretárky v jeho úrade sa potajme smiali zo zvyklostí svojho šéfa. Netušili, aká osobná tragédia sa za zmätenou láskou k zvieratám ukrýva. Len máloktorý Canarisov spolupracovník si mohol nevšimnúť, že šéf Abwehru nikdy nerozprával o rodine. Canaris v osobnom živote nenašiel šťastie, po ktorom tak prahol. Manželstvu medzi múdrou, kultivovanou a umeniu naklonenou Erikou Waagovou a amuzikálnym námorným dôstojníkom od samého začiatku chýbala harmónia.

Celkom iný vzťah k psom mal ďalší nacistický pohlavár **Heinrich Himmler**⁵.

V nemeckom vojsku a v polícii sa psy používali už pred 1. svetovou vojnou. V národno-socialistickom režime Nemeckej ríše však služobná kynológia nadobudla väčší význam a začala sa budovať až od roku 1936, kedy sa šéfom polície stal Heinrich

⁵Vášnivý filatelista a hráč na čembalo, ale známejší ako veliteľ Gestapa a neskôr ríšsky minister vnútra.

Himmler. Himmler 15. mája 1942 reorganizoval služobnú kynológiu tak, aby mohla plniť zodpovednú úlohu v nemeckých koncentračných táboroch, pričom mu rozhodne nešlo o nejakú, v tých časoch ešte aj tak neznámu, canisterapiu. Svoju predstavu o nasadení psov v koncentrákoch vyjadril slovami:

„Psy, ktoré budú revírovať na vonkajšej strane táborového plota musia byť vycvičené na trhajúce beštie, akými sú africké psy používané na štvanie zveri. Musia byť vychované tak, aby okrem svojho psovoda, každého iného roztrhali. Tomu zodpovedajúc musia byť psy zaopatrené, aby nedošlo k nejakému nešťastiu. Vypúšťať ich treba len za tmy, keď je už tábor zamknutý a ráno ich treba znovu pochytať.“

Rudolf Höss, veliteľ z Osvienčimu, podal správu o ďalších Himmlerových predstavách:

„Dlho mal utkvieť predstavu, že psy by mali byť vycvičené tak, aby podobne ako ovčiarske psy neustále krúžili okolo väzňov a bránili tak ich úteku. Jedna hliadka s viacerými psami mala byť schopná ustrážiť okolo sto väzňov.“

Himmlerove psy sa teda mali nasadzovať najmä v koncentračných táboroch, na stráženie pracovných kománd zložených z väzňov vo fabrikách, mali slúžiť na stráženie zajatcov, na pátranie po utečencoch a ako zbraň, ktorá dokázala zajatcov zraniť či usmrtiť. Medzi policajnými psami prevažovali nemecké ovčiaky, erdelteriéry, dobermaný a boxery.

Ďalší „dobrák“ medzi nacistami bol **Josef Mengele**. Vystudoval filozofiu a medicínu, z čoho logicky vyplýva, že musel zložiť Hipokratovu prísahu. V nej sa okrem iného hovorí: *„Spôsob svojho života zasväťím podľa vlastných síl a svedomia úžitku chorých a budem ich ochraňovať pred každou krivdou a bezprávím.“*

Dlho sa lekárskej prísahy nedržal. Čudné veci začal tvrdiť už na svojom prvom pôsobisku v Ústave pre výskum dedičnosti, biológie a rasovej čistoty vo Frankfurte, ale vrchol svojej zvrátenej kariéry dosiahol vo vyhladzovacom tábore Osvienčim-Birkenau. Pri príchode transportov rozhodoval o živote a smrti ľudí, za čo si vyslúžil prezývku Anjel smrti. Venoval sa aj „báda-

teľskej“ činnosti. Na väznoch skúšal, koľko človek vydrží ponorený vo vriacej vode, napojený na vysoké napätie či vystavený mrazu. Infikoval väzňov rôznymi vírusmi, spôsoboval im zranenia a operácie vykonával zásadne bez narkózy. Nešťastníkom vpichoval do očí rozličné chemikálie, čím sa im pokúšal zmeniť farbu dúhovky. Bol fascinovaný dvojčatami, najmä deťmi, a ak jedno z nich zahynulo, neváhal zabiť aj druhé, aby ho mohol v rámci svojho „výskumu“ vypitvať.

Pred príchodom Červenej armády sa mu podarilo v uniforme radového nemeckého vojaka z Osvienčimu utiecť. Neskôr sa ukrýval v Argentíne, Paraguaji a svoj život viac-menej pokojne dožil v Brazílii. Ku koncu života však ostal opustený, žil v chudobe na farme Serra Negra neďaleko Sao Paola pod menom Wolfgang Gerhard. Zomrel v roku 1979, keď ho ranila mŕtvica pri kúpaní v oceáne pri pláži Bertioğa neďaleko Sao Paola.

A prečo ho vlastne v tomto texte o psoch spomíname?

Nuž preto, že v Serra Negra si vybudoval povesť ochrancu zvierat! Na jeho farme sa ich vždy vyskytovalo niekoľko desiatok a neodmietol prijať ani ďalšie túlavé psy. Dokonca im poskytoval aj veterinárnu starostlivosť! Či si na nich trochu aj zaexperimentoval, alebo len na staré kolená došiel k poznaniu, že páchal zlo a chcel takto, aspoň trochu, uľahčiť svojmu svedomiu, to sa už nedozvieme.

Nacisti a ich vzťah k psom bol veľmi špecifický. Jeden z ich šílených nápadov bol naučiť štvornožcov hovoriť a vyklopkávať labkami signály. Verili, že takto vzdelané psy využijú na vojnové účely. Kvôli tomuto projektu bola vytvorená experimentálna jednotka zvaná Wooffan SS, ktorá mala za úlohu vykonávať experimenty skúmajúce komunikáciu medzi ľuďmi a psami. Psičkář Adolf Hitler bol touto myšlienkou nadšený, a preto podporoval experimentálne zariadenie s názvom Hunde-Sprechschule ASRA, ktoré sídlilo v Leutenbergu v Durínsku. Isté je, že výskum bol len v plienkach a nasadiť psa, napríklad, ako veliteľa tanku, sa im nepodarilo. Hundesprechschule ASRA bola založená v 30. rokoch minulého storočia a fungovala takmer až do konca 2. svetovej vojny. Názov ASRA dostala podľa mena nemeckej

dogy, ktorá bola prvou frekventantkou školy. Psími študentmi sa neskôr stali aj jej štence.

Niektoré psy vraj po dlhom výcviku dokázali vyklopkat labkou slová alebo napodobniť ľudský hlas. Propaganda šírila zvesti o erdelteriérov *Rolfovi*, ktorý vedel „rozprávať“ pomocou klopkania labkou na tabuľu, pričom každé písmeno abecedy bolo zastúpené určitým počtom klopkaní⁶. *Rolf* bol údajne intelektuálne na takej výške, že premýšľal o náboženstve, učil sa cudzie jazyky a písal poéziu⁷.

Keď v roku 1942 navštívil ASRA-u veterinár Dr. Max Müller z mníchovskej univerzity skonštatoval, že psy vedeli pri troche predstavivosti vyšteknuť pár slov, ale ich schopnosť bola obmedzená štruktúrou ich hlasového aparátu. Omnoho úspešnejšie vraj boli psy v odpovedaní na jednoduché otázky pomocou kódu určitého počtu zabrechnutí, alebo zazvonení na elektrický zvonček. Preto vyznieva skôr ako anekdota historka o tom, že vraj jeden obzvlášť nadaný a vlastenecky zmýšľajúci pes dokázal na otázku – Kto je Adolf Hitler? – vyšteknuť odpoveď:

„Mein Führer!“

Opustíme však už zlovestnú nacistickú ríšu a jej smutno preslávených protagonistov, a vydajme sa hoci do krajiny, kde zajtra znamená už včera⁸. Teda do Sovietskeho zväzu. Niežeby sme si tým presunom veľmi polepšili – počet obetí Hitlerovho režimu sa odhaduje na 15 – 70 miliónov a Josif Vissarionovič Stalin bol len trochu pozadu. Počet obetí jeho režimu sa odhaduje na 10 – 50 miliónov. Obe čísla sú však značne odhadometrické, a teda nepresné.

Josif Vissarionovič Stalin, vlastným menom Džugašvili, bol synom obuvníka a alkoholika, ktorý budúceho vodcu často bil. Matka bola striktná kresťanka a chcela mať zo syna kňaza. Sta-

⁶ Ak by naša zhovorčivá suseda, ktorej idú z úst slová s guľometnou kadenciou, mala všetko, čo povie vyklopkat – uklopkala by sa k smrti.

⁷ Ukážka z jeho najznámejšej básne:

„Haf, haf, haf... haf, haf?

Hafhafhaf, haf, haf.

Haf! Vrrr, haf!“

⁸ Povedané komunistickým novinárom Júliusom Fučíkom.

lin teda začal študovať v pravoslávnom seminári v Tbilisi, ale viac ho oslovila ideológia Karla Marxa a Fridricha Engelsa. Zo seminára ho napokon vylúčili a z Josifa sa stal sociálny demokrat a revolucionár telom aj dušou.

V roku 1907 neváhal v záujme získania peňazí pre stranícku činnosť na rušnej ulici prepadnúť transport peňazí smerujúci do Tbiliskej banky. Lup vo výške 340 000 rubľov síce odovzdal do straníckej pokladnice, ale 30 obetí prepadu (nešlo ani zďaleka len o členov bankovej ochranky!) mu stranícke vedenie mierne vyčítalo, dokonca až tak, že ho za to chceli zo strany vylúčiť! Lenže Lenin sa za Džugašviliho prihovril, a tak v strane zostal. Už len z tejto jednej jedinej Stalinovej eskapády musí byť každému zrejmé, že cárska polícia mu bola stále v päťach.

Do vyhnanstva ho poslali prvý raz v roku 1904 a odvtedy ešte niekoľkokrát, a hoci ho posielali stále ďalej a ďalej, vždy sa mu podarilo utiecť. A tak ho na začiatku roku 1914 poslali do stanice Kurejka, ospalej dedinky za polárnym kruhom na ľavom brehu Jeniseja. Odtiaľ sa už tak ľahko utiecť nedalo. Zmieril sa teda so situáciou a rezignoval na politiku. V Kurejke Stalin zostal až do revolučného roku 1917. Žil tam osamelo a za celý čas nenapísal ani jeden riadok, ktorý by bol neskôr publikovaný. Našiel si tam však inú zábavku. Neskrotný revolucionár, ktorý podľa svojho spolužiaka Josifa Iremašviliho „keby mohol, vyhubil by všetko ohňom a mečom...” sa tu stal majiteľom psa!

Stalin o vyhnanstve v Kurejke rozpráva:

„Obed sme si kuchtili sami, okrem iného aj preto, že tam nebolo čo robiť. Nepracovali sme, žili sme z prostriedkov, ktoré nám dávali naši väzňatelia – 3 ruble na mesiac. Občas sme chodili na poľovačku. Mal som psa, ktorého som nazval Jaško. Pre spoluväzňa a revolucionára⁹ Sverdlova to bolo neprijateľné, pretože sa tiež volal Jaško...”

Stalin sa so Sverdlovom pravdepodobne nemali veľmi v láske. Jedna miestna pamätníčka si spomína:

„Nepriatelili sa spolu. Niekedy sa veľmi hádali. Stalin dokonca pluval Sverdlovovi do polievky a ten ju potom odmietať jest.”

⁹ Bolševický predák, jeden z budúcich vodcov Ruska.

Nečudo, že **Jakova Michajloviča Sverdlova** Stalinove pľuvance v polievke a pes pomenovaný po ňom ťažko poznamenali – o pár rokov neskôr sa chcel ukázať ako onakší revolucionár a zorganizoval nielen popravu cára Mikuláša II. a jeho rodiny, ale vyhlásil aj Červený teror – kampaň masového uväzňovania a popráv. Obete jeho boľševického Červeného teroru išli do miliónov.

Stalin spomína na svojho psa *Jaška* vo vyhnanstve v Kurejke ešte v jednej súvislosti:

„Sverdlov po obede vždy umýval tanier a lyžicu. Ja som to nikdy nerobil. Po jedle som položil tanier na zem, pes všetko vylízal dočista.“

Výcvik psov sovietskej armády v Moskve, 1931

Stalinovi sa v Kurejke asi celkom páčilo. A nielen kvôli prechádzkam v sibírskej prírode so psom *Jaškom*. Povráva sa, že Stalin neodišiel z Kurejky v roku 1917 preto, aby organizoval revolúciu (ako znie oficiálna verzia). Hlavným dôvodom predčasného odchodu bola vraj tehotná 16-ročná dcéra jeho domácej...

Po uchopení moci boľševikmi sa Stalin v roku 1922 stal generálnym tajomníkom strany, ale dostal sa do sporov s Leninom, ktorého zdravotný stav sa zhoršoval a nevládal so Stalinom súperiť. Dokázal len napísať závet upozorňujúci, že Josif Vissarionovič sústredil vo svojich rukách obrovskú moc, ktorú zneužíva a treba ho odvolať. Lenže Stalin bol vtedy už dostatočne mocný a bol to on, kto sa postupne zbavoval svojich odporcov a konkurentov.

Aj Stalin, rovnako ako Hitler, uvažoval o použití psov vo vojne. V sovietskej armáde ich však neučili rozprávať, ale používali ich buď v boji proti tankom, alebo na vyhľadávanie mín.

Protitankové psy boli cvičené niest' výbušniny proti obrneným vozidlám a ďalším vojenským cieľom. V auguste 1943 ich Rusi použili napríklad v bitke pri Kursku, kde takto zlikvidovali dva-

násť nemeckých tankov. Pochopiteľne, žiadny zo psov neprežil – nevedomky išli na smrť.

O čosi veselší bol osud špeciálne vycvičených odmínovávacích psov. Počas druhej svetovej vojny aktívne pomáhali ruským ženistom. Jeden z nich bol nemecký ovčiak *Džulbars*. Slúžil v 14. útočnej inžiniersko-ženijnej brigáde. Vďaka svojmu mimoriadnemu čuchu a inštinktu od septembra 1944 do augusta 1945 našiel pri odmínovaní rôznych lokalít v Československu, Rakúsku, Rumunsku, Maďarsku a na Ukrajine 7 468 mín a viac ako 150 granátov. Podieľal sa na odmínovaní bližšie nešpecifikovaných palácov nad Dunajom¹⁰, viedenských katedrál, Pražského hradu, Katedrály sv. Vladimíra v Kyjeve aj mohyly Tarasa Ševčenka v Kaneve. *Džulbars* bol jediný pes, ktorý bol ocenený medailou „Za bojové zásluhy“.

Krátko pred vojenskou prehliadkou, oslavujúcou koniec vojny, ktorá sa konala 24. júna 1945 v Moskve na Červenom námestí sa *Džulbars* pri výkone svojich povinností zranil a nemohol sa zúčastniť slávnostného pochodu v rámci výcvikového strediska vojenských psov. Vtedy Stalin vyzliekol sako svojej vojenskej uniformy a v úcte k jeho zásluhám v prospech Červenej armády povedal:

„Nech tohto psa nesú na rukách položeného na mojom saku!“

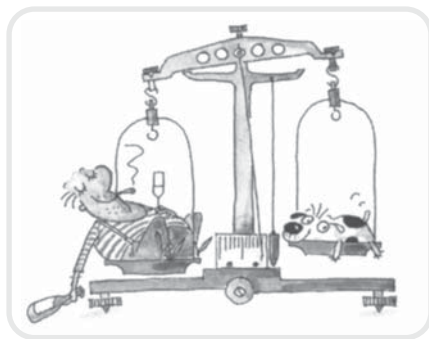
Psa na rukách údajne niesol veliteľ 37. samostatného odmínovacieho bataliónu, kynológ, major Alexander Mazover.

Ak bol na to sám (a iné mená sa nespomínajú), musela to byť riadna fuška. Priemerná váha nemeckého ovčiaka je okolo 35 kilogramov a Červené námestie meria na dĺžku 695 metrov. Ale čo by major Mazover neurobil, ak si chcel zachovať život? Lebo v prípade nesplnenia rozkazu by ho iste nič lepšie nečakalo...

V ostatných rokoch, aj u nás, stále väčšiu obľubu získava plemeno čierny ruský teriér. Málokto však vie, že v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu toto plemeno nevolajú inak ako – Stalinov pes. Volajú ho tak napriek tomu, že Stalin tohto psa nikdy nevlastnil. K vytvoreniu plemena došlo až po jeho smrti,

¹⁰ Žeby aj Bratislavského hradu? Zdroj to neupresňuje... ale Bratislavský hrad bol v tých časoch v ruinách.

ale stalo sa tak na jeho príkaz. Po 2. svetovej vojne bol totiž v Rusku nedostatok čistokrvných psov vhodných pre armádne účely¹¹. Generalissimus Stalin prikázal preto vyšľachtiť nového, typicky ruského psa, národné plemeno, ktoré malo znášať náročné klimatické podmienky Ruska, malo byť spoľahlivé pri

strážení vojenských objektov, štátnych hraníc a neslávne známych väzenských táborov. So šľachtením sa začalo v 50-ich rokoch pod vedením prof. Medvedeva v Centrálnej škole služobnej kynológie a v chovateľskej stanici Červená

hviezda. Dnes je v Ruskej federácii zaregistrovaných okolo 20 000 šteniat tohto plemena a jeho obľuba prekročila hranice.

Tak sa veľký vodca Sovietskeho zväzu, generalissimus Josif Visarionovič Stalin zaslúžil aj o rozvoj sovietskej kynológie (hoci v rámci kultu osobnosti, ktorý doviedol do dokonalosti, sa iste nenájde oblasť ľudskej činnosti, v ktorej by sa o čosi nezaslúžil...)

Aj **Vladimír Iljič Lenin**, vlastným menom Uljanov, Stalinov predchodca a čiastočne súpútnik sa tak, ako mnoho iných ruských revolucionárov, ocitol vo vyhnanstve.

V minulom režime do nás vŕšovali predstavy, ako revolucionári za nás – vykorisťovaný pracujúci ľud – trpeli vo väzeniach a vyhnanstvách, ale asi to nebolo až také náročné, pretože v septembri 1897 Lenin z vyhnanstva v obci Šušenskoje v Krasnojarskom kraji svojej matke napísal:

„Zistil som, že som cez leto pribral, opálil som sa a vyzerám teraz ako rodený Sibířčan. Poľovačka a vidiecky život robí zázraky. Všetky petrohradské bolesti sú razom preč!“

Vo vyhnanstve v Šušenskom mal Lenin len jeden problém – sibírske komáre, ktoré neznášal.

¹¹ Nečudo, keď sa používali ako protitankové psy.

Intelektuálnu kapacitu budúceho vodcu svetového proletariátu komáre zaťažovali do takej miery, že v liste požiadal príbuzných, aby mu do vyhnanstva poslali prstové rukavičky:

„Nikdy som ich nenosil v Petrohrade ani v Paríži, ale v Šušenskom ich chcem vyskúšať – v lete kvôli komárom. Gleb Krzyżanowski ma síce uisťuje, že miestne komáre hryzú aj cez rukavice – ale ja mu neverím!“

Svoju písomnú žiadosť o rukavice dopĺňa stručnou fundovanou inštrukciou:

„Samozrejme, treba zvoliť vhodné rukavice! Nie na tanec, ale na komáre!“

Vo vyhnanstve Lenin, rovnako ako predtým, miloval rôzne cvičenia a zábavu.

„V dopoludňajších hodinách – napísal Gleb Krzyżanowski¹² – Lenin obyčajne pociťoval mimoriadny príval vitality a energie a nebol proti tomu pobiť sa, či inak sa vyšantiť. Vďaka čomu som musel neraz podstúpiť súboj s ním aj ja, až kým sa pod vplyvom mojej aktívnej obrany neupokojil.“

V lete Lenin často chodil plávať do Jeniseja, niekedy aj dvakrát denne. Jeho listy príbuzným sú plné opisov poľovačiek. V októbri 1897 napísal:

„Poľovačky ma stále bavia a chcem na ne chodiť aj naďalej. Teraz je síce poľovačka na zajace, tetrovov a jarabice oveľa menej úspešná, ale o nič menej zábavná. Hneď, ako sa ukáže čo len trochu dobrý jesenný deň (a je ich tohto roku nezvyčajne veľa), beriem pušku, psa môjho domáceho a idem na potulky lesom aj cez polia. A zohnal som si psa aj sám – vzal som si šteňa od jedného tunajšieho priateľa. Dúfam, že do budúceho leta vyrastie a ja ho vycvičím, len neviem, či z neho bude dobrý pes, či bude mať dobrý čuch.“

Lenin svoje šteňa pomenoval Pegas. Avšak, myšlienka na jeho výcvik zlyhala – šteňa z akejsi príčiny uhynulo.

V decembri 1897 Lenin napísal priateľom v Moskve list s prosbou, či by mu nezohnali poľovného psa. Tí boli z jeho požiadavky v značných rozpakoch, pretože zohnať psa by sa im možno aj po-

¹² Gleb Maximilianovič Krzyżanowski sa neskôr stal významným sovietskym ekonómom a štátnikom. Bol autorom projektu GOERLO – elektrifikácie a modernizácie Ruska.

darilo, ale prepraviť ho krížom cez celú krajinu do Šušenského bola číra utópia. Nehovoriac o nehorázne vysokej cene za prepravu.

Lenin si napokon zohnal iného psa, hrdzavého gordonsetra, ktorého nazval *Jenny* a familiárne mu hovoril *Žeňka*. Cvičil si ho sám a ako systematický človek si k nemu dokonca objednal aj špeciálnu vôdtku.

Nadežda Krupská¹³, ktorá už nemohla ďalej čítať Leninove listy popisujúce, ako si svoju nadbytočnú energiu vybíja na nešťastnom Glebovi Krzyżanowskom, po roku pricestovala do vyhnanstva za ním, aby mu uvoľnila energiu iným spôsobom. Spoznala teda aj Leninovho psa a spomína naňho ako na: „*krásneho gordona... ktorého Volod’a naučil nosiť aport, vystavovať zver a kadejaké iné psie kúsky.*“

No samotného Lenina jeho odchovanec príliš neuspokojoval: „*Na jarabice treba na jeseň dobrého psa – moja Jenny je buď ešte primladá, alebo nevhodná.*“

Keď už spomíname Lenina, určite sa treba zmieniť aj o Marxovi. **Karl Marx** bol nemecký filozof, ekonóm, historik, novinár a ideológ robotníckeho hnutia. Spoločne s Friedrichom Engelsom rozpracoval koncepciu materialistického poňatia dejín, teda dejín založených na ekonomických zákonoch.

„*Karl Marx mal rád psy a tri malé zvieratá bez plemennej príslušnosti, teda zmes mnohých plemien, boli významnými členmi jeho domácnosti. Jeden sa volal Toddy, ďalší Whisky, meno tretieho som zabudol, ale myslím, že tiež malo nejakú spojitosť s alkoholom. Boli to tri malé spoločenské šelmy, hocikedy pripravené na vyvádžanie, a veľmi srdečné.*“ – spomína na stretnutie s Marxovou rodinou Marian Comyn, ich rodinný priateľ.

„*Jedného dňa, keď som po šiestich týždňoch pobytu v Škótsku, išiel navštíviť Eleanor¹⁴, našiel som ju s jej otcom v salóne hrať sa s Whisky. Whisky zrazu preniesol svoju pozornosť na mňa, nadšene a temperamentne ma privítal, ale takmer okamžite sa rozbehol k dverám a kňučal, aby ich niekto otvoril.*“

¹³ Revolucionárka a neskoršia Leninova žena. Prežila svojho manžela, ale len do chvíle, keď jej Stalin poslal otrávenú marcipánovú tortu (jedna z verzií jej smrti).

¹⁴ Marxova dcéra.

Eleanor povedala: „Chce ísť dole za Toddy, ktorá mu práve porodila šteňatá.“

Sotva to dopovedala, ozvalo sa škrabkanie na dvere a v sprievode Whiskyho sa zjavila Toddy. Čerstvá mamička zamierila rovno ku mne, prejavila mi svoje priateľstvo a potom sa ponáhľala opäť k svojej rodine. Whisky medzitým stál na koberci, hrdo vrtel chvostom a díval sa z jedného na druhého, akoby chcel povedať:

„Pozrite sa, ako dobre viem urobiť správnu vec!“

Na Dr. Marxa veľmi zapôsobil tento prejav psej inteligencie – končí svoju spomienku Marian Comyn.

Ako sme si už ozrejmili, ruskí revolucionári sa vo vyhnanstve nemali až tak zle. Ich obľúbenou kratochvíľou boli poľovačky. A určite nielen preto, aby zohnali nejaký zdroj obživy. Poľovačky so psami im pomáhali pretrpieť nudné dni vyhnanstva a v istej miere mohli byť znamením akejsi výlučnosti prináležiackej vyšším vrstvám spoločnosti. Poľovačky boli totiž obľúbenou kratochvíľou dokonca aj samotných cárov, proti ktorým revolucionári zamerali väčšinu svojich snažení.

Jedným z posledných ruských cárov bol **Mikuláš I. Pavlovič**. Jeho oficiálny titul tak, ako aj u všetkých ostatných Romanovcov znel – Z milosti Božej, Mikuláš I. Pavlovič, všeruský Imperátor a Samovládca. Vladárom sa stal nečakane a nedobrovoľne. Po smrti cára Alexandra I., ktorý zomrel bez potomkov, sa musel chtiac-nechtiac ujať trónu, pretože jeho starší brat Konštantín Pavlovič sa zapozeral do očí neurodzenej dámy a pre nerovnorodý sobáš sa musel vzdať panovania.

Nedobrovoľný cár sa však celkom uchytil. Okrem toho, že rázne potlačil vojenské sprisahanie dekabristov, mal čas venovať sa tiež kratochvíľam, čiže aj poľovačkám, na ktoré využíval psy. Aké mal pes postavenie na cárskom dvore dokumentuje spomienka najčítanejšieho autora všetkých čias, **Alexandre Dumasa staršieho**¹⁵, ktorý sa v rámci svojich ciest ocitol ako hosť aj na cárskom dvore:

„Chtiac nejako odmeniť jedného zo svojich synov, cár Mikuláš I. ho uložil do postele na ten istý starý vojenský kabát, na ktorom spal

¹⁵ Francúzsky prozaik a dramatik, okrem iného autor Troch mušketierov a románu Gróf Monte-Christo.

jeho pes Husár. Starý zablatený španiel so šedivou srstou bol cárovým favoritom. Nikdy sa od neho neodlúčil a požíval všetky výsady rozmazaného psa.“

Do histórie vošli aj psy cára **Alexandra II. Nikolajeviča**, nasledovníka Mikuláša I. a otca budúceho cára Alexandra III.

Napriek tomu, že v imperátorovej poľovnej svorke boli nádherné psy rôznych plemien, Alexander II. uprednostňoval čierneho setra *Milorda*.

„Oblúbeným psom cára Alexandra II. bol poľovný pes, volajúci sa *Milord*, ktorý svojho pána vždy všade sprevádzal,“ napísal slávny zoológ, poľovník a chovateľ psov L. Sabanejev¹⁶.

Milord prežil skvelý život a mal mnohých potomkov. Jeden z nich sa dostal do opatery a výchovy slávneho ruského spisovateľa Leva Nikolajeviča Tolstého¹⁷.

V roku 1867 musel Alexander II. v rámci svojich štátnických povinností navštíviť Svetovú výstavu v Paríži. Jeho najbližší ho len s veľkými ťažkosťami presvedčili, aby nebral so sebou psa. Alexander II. sa napokon podvolil a prikázal ponechať *Milorda* v Cárskom Sele. Netušil, že tým svojmu milovanému štvornohému priateľovi podpísal rozsudok smrti. Sedemročný *Milord* po cárovom odchode do Francúzska žiaľiac za pánom prestal jesť až napokon zomrel na infarkt¹⁸.

Alexandrovi II. smrť jeho oblúbeného psa na osobitný príkaz následníka trónu, cároviča Alexandra, zatajovali až do jeho návratu.

Po cárovom príchode na psom cintoríne v Cárskom Sele pribudla ďalšia mramorová doska:

„Najlepší a najmilší verný *Milord* 1860 – 1867.“

Nasledovník Alexandra II., predposledný ruský cár **Alexander III. Alexandrovič** zomrel 49-ročný, údajne na následky pokračitého alkoholizmu. Napriek láske k alkoholu aj táto ctihodná hlava rodiny mala vášeň pre psov, ktorú zdedila po otcovi, cárovi Alexandrovi II.

¹⁶Udržoval písomnú korešpondenciu s Charlesom Darwinom, o ktorom bude v tejto knižke tiež reč (str. 238).

¹⁷Jeho osobným lekárom bol od roku 1904 Slováč Dušan Makovický.

¹⁸Infarkt sa u psov vyskytuje veľmi zriedkavo, takže je otázne, na čo v skutočnosti pes uhynul.

V júli 1883 námorníci z krížnika Afrika darovali cárovi Alexandrovi III. bielu kamčatskú lajku, ktorá sa stala obľúbeným rodným psom. Dali jej meno – ako inak – *Kamčatka*. *Kamčatka* sprevádzala ruského imperátora všade. Spala v cárovej spálni v Aničkinovskom paláci, čo vyvolávalo nespokojnosť jeho osobných lekárov. Zúčastňovala sa s cárom jeho plavieb a ciest, ale jej život nebol dlhý. Zahynula ako päťročná v októbri 1888 počas návratu cárskej rodiny z Krymu do Petrohradu. Osobitný cársky vlak sa pri Charkove vykoľajil. Alexander III. a jeho rodina akoby zázrakom prežili. Ruský cár, merajúci bez siedmich centimetrov dva metre, vlastnými rukami držal zrútené kusy vagonovej strechy, aby zachránil svoju rodinu. Vladár utrpel zranenie nohy, ale jeho pes, ktorý mu v momente havárie ležal pri nohách, zahynul.

Telo štvornohého obľúbenca priviezli do cárskej rezidencie v Gatčinskom paláci a pochovali v záhrade rovno pod cárovými oknami.

Alexander III. bol stratou obľúbeného psa nesmierne zarmútený. V apríli 1892 napísal svojej žene:

„Dnes som nikoho nepozval na obed. Obedoval som úplne sám. V takých prípadoch ti hrozne chýba pes, cítiš sa osamelo, a ja zúfalo spomínam na svoju vernú, milú Kamčatku, ktorá ma vždy sprevádzala a nikdy neopustila. Nikdy nezabudnem na toho nádherného a jedinečného psa. Opäť mám slzy v očiach, spomínam na Kamčatku, je to hlúpe, maloverné, ale čo mám robiť – je to tak! Keby aspoň medzi ľuďmi bol niekto taký nezištný, ale nie je a ani nemôže byť! Taká bola len Kamčatka!“

Na dvore Alexandra III. boli psy v takej obľube, že im poskytovali osobitnú a prvotriednu starostlivosť. Cár, ktorý obľuboval poľovačku za pomoci poľovných psov zriadil v blízkosti Gatčiny (Petrohradská oblasť) dokonca vzorovú chovateľskú stanicu. V *„Prevádzkových smerniciach chovateľskej stanice Jeho imperátorského Veličenstva Alexandra III.“* sa nachádza dokonca recept na špeciálne krekry pre imperátorské psy.

Posledným ruským cárom bol **Mikuláš II. Alexandrovič**. Mal dvoch psov: *Vorona* a *Imana*. Nepodarilo sa nájsť presné informácie o *Voronovi*, možno len predpokladať, že to bola kólia.

Ale o Imanovi, ktorý prišiel po Voronovi sa už celkom presne vie, že išlo o kóliu, dokonca je zaznamenaný presný dátum jej príchodu do rodiny.

Mikuláš II. si totiž písal denník a v roku 1895 sú v ňom aj zápisky o novom psovi:

„6. decembra, streda. Deň začal skoro. Najprv som si čítal, potom odpovedal na telegramy. O desiatej som sa s matkou zúčastnil predpoludňajšej omše. Vrátil som sa a s Mišom som išiel do Petrohradu. Bolo 11 stupňov pod nulou a aby nám neomrzli tváre, išli sme v uzavretom koči. V jazdiarni sa uskutočnila slávnostná prehliadka vojsk, ktoré dnes mali voľno. Dopadla vynikajúco. Stolovali sme v Nikolajevskej sále a koľko tam bolo ľudí! Do Cárskoho Sela sme sa vrátili o piatej. Ella mi darovala krásnu kóliu podobajúcu sa na Vorona.“

„7. decembra, štvrtok. Ráno som sa prechádzal s novým psom, ktorému dám asi meno Iman...“

„9. decembra, sobota. Iman ma veľmi zabáva na prechádzkach, je pozoruhodne pohyblivý, veľa skáče a prenasleduje havrany.“

„16. decembra, sobota. Mráz zosilnel, je -16 °C. To mi však nebráni ísť na prechádzku s Imanom.“

„28. decembra, štvrtok. Chvíľu som si čítal, potom som išiel na prechádzku. Hlupák Iman prepadol cez prierubu v ľade do jazierka, ale okamžite sa sám dostal von. Vyzeral ako veľký cencúl, pretože srst' mu okamžite zamrzla. Bolo -12 °C na slnku.“

„16. februára, piatok. Sivý deň s vetrom a so snehom. Najprv som úradoval, potom som prijímal hostí. Jedli sme spolu vo dvojici, na-

